

Kulturplan

Ljusdals kommun

2023-2026

Antagen i kommunfullmäktige 2023-09-25 § 101

Innehåll

Förord.....	3
Barn och unga.....	1
Kulturskolan.....	1
Skolkultur.....	1
Studieförbund.....	1
Gestaltad livsmiljö och konst i offentlig miljö.....	3
Konstpolicy för inköp och hantering.....	3
Enprocentregeln.....	3
Konstprojekt.....	3
Konstnärer.....	3
Gallerier.....	4
Armlängds avstånd.....	4
Det professionella kulturlivet.....	5
Slottehubben.....	5
Biograf.....	5
Kulturaktörers villkor.....	5
Scener, teatrar.....	5
Kulturarv och kulturmiljöer.....	7
Kulturhistoriska lämningar.....	7
Byggnadsminnen.....	7
Immateriellt kulturarv.....	8
Nationella minoriteter.....	8
Tillgänglighet i kulturmiljöer.....	9
Hälsingegårdar och Världsarvet Hälsingegårdar.....	9
Ljusdalsbygdens museum.....	10
Bilagor.....	11
De nationella kulturpolitiska målen.....	11
Agenda 2030.....	12
Barnkonventionen.....	13

Förord

Du läser just nu Ljusdals kommuns kulturplan för 2023-2026. Syftet med kulturplanen är att tydliggöra kommunens riktningar och satsningar samt visa på prioriterade områden och mål för kulturen. Och inte minst för att långsiktigt arbeta med attraktion, välmående, folkhälsa, demokrati och utveckling i Ljusdals kommun.

Grund för kulturplanen är Agenda 2030, barnkonventionen samt de nationella kulturpolitiska målen.

Ett rikt kulturliv ger en levande kommun. Det fyller flera funktioner och bidrar på många olika sätt till samhällsutveckling. Kultur handlar om välbefinnande, motverkar psykisk ohälsa, stärker människors identitet, främjar sammanhållning och bidrar till attraktionskraft. Vikten av ett kulturliv är grundförutsättningar för människors livsvillkor, oavsett vilken typ av kultur just du vill ha och utöva. Att få bli underhållen, gå på en konsert, bli ifrågasatt och få nya perspektiv, spela med vänner eller njuta av historiens vingslag i ett världsarv är bara några saker som berikar och ger våra liv mening.

Ulf Nyman

Ordförande Samhällsservicenämnden

Ljusdals kommun

Elin Sundberg

Kulturchef Samhällsserviceförvaltningen

Ljusdals kommun

Barn och unga

Kultur har en betydande roll i vårt samhälle och är en stor del i grundläggandet av vår identitet. För att verka för ett tillgängligt kulturliv för barn och unga är det viktigt att kommunen aktivt arbetar för att ge samma förutsättningar och tillgång till kultur för barn och unga.

Barnkonventionen blev lag i Sverige 2020 och anger i artikel 31:

- Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.
- Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreation och fritidsverksamhet.

De nationella kulturpolitiska målen trycker på att särskilt uppmärksamma barn och ungas rätt till kultur. Att verka för ett aktivt kulturliv med både professionell kultur och eget skapande lägger grunden för ett barns utveckling. Skapande och kreativitet ska vara en självklar del i ett barns uppväxt precis som ett sätt att uttrycka sig och skapa sin identitet. Alla barn har rätt att utvecklas, göra sin röst hörd och delta i det kulturella livet.

Kulturskolan

Kulturskolan är en viktig del i barn och ungas rätt till kultur. När kommunala musikskolor startade runt om i Sverige på 1960-talet var det främsta målet att ge barn och unga en möjlighet till instrumental- eller sångundervisning oberoende av kulturella, ekonomiska och sociala förutsättningar. Sedan slutet av 1980-talet har musikskolor runt om i landet utvecklats till kulturskolor. För att vara kulturskola ska verksamheten innefatta minst tre konstformer.

I början av 1950-talet tillsattes en utredningsgrupp som kom fram till att Ljusdals landskommun skulle starta frivillig musikundervisning, något som då hade funnits i mindre skala sedan några år tillbaka. Den kommunala musikskolan startade 1960, och 2020 i samband med sitt 60-års firande blev musikskolan kulturskola.

Genom kulturskolan i Ljusdals kommun får barn och unga lära sig musik, dans, teater och fritt skapande. Kulturskolan verkar för alla barns möjlighet till estetiska ämnen och arbetar ständigt för att nå nya målgrupper. Genom att arbeta brett med både terminsvisa kurser, men även lovverksamhet och tillfälliga kurser bidrar kulturskolan till en aktiv och meningsfull fritid så väl som att lägga grunden till en konstnärlig profession.

Skolkultur

Skolkulturen i Ljusdals kommun garanterar att alla barn mellan 4-15 år minst en gång per år får uppleva en professionell kulturupplevelse under skoltid. Genom skolkulturen nås alla barn av professionella kulturupplevelser, även de som inte har tillgång till dem på sin fritid. Genom att garantera skolkultur stärker Ljusdals kommun mål 4 i Agenda 2030, en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främjandet av livslångt lärande för alla.

Studieförbund

Studieförbund har en betydande roll när det kommer till kultur och folkbildning för unga. Samarbeten mellan kommun och studieförbund möjliggör en spridning av kultur i kommunen samt erbjuder fler ett aktivt kulturliv.

- Ljusdals kommun ska prioritera barns och ungas rätt till kultur
- Ljusdals kommun ska aktivt arbeta för att tillgängliggöra både eget skapande som tillgång till professionell kultur för barn och unga
- Ljusdals kommun ska erbjuda ett kvalitetssäkrat, brett professionellt utbud av kultur till samtliga förskolor, grundskolor och grundsärskolor i kommunen

Gestaltad livsmiljö och konst i offentlig miljö

Sveriges regering presenterade våren 2018 en samlad politik för det som kallas gestaltade livsmiljöer¹. Gestaltad livsmiljö handlar om en helhetssyn på utformningen av våra livsmiljöer där arkitektur, form, design, konst och kulturmiljö ska stärka varandra och tillsammans bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle. Alla ska få möjlighet att påverka vår gemensamma miljö.

Konst i våra gemensamma miljöer bidrar till Ljusdals kommun som en attraktiv plats för människor och företag att utvecklas och växa. Ett rikt konst- och kulturliv är en viktig beståndsdel för att skapa känslor av sammanhang och tillhörighet men också för den allmänna trivseln i kommunen.

Konstpolicy för inköp och hantering

Ljusdals kommuns konstpolicy är ett komplement till kulturplanen och ska ytterligare tydliggöra hur kommunen arbetar med den kommunala konstsamlingen och konst i det offentliga rummet.

En aktuell och uppdaterad konstpolicy utgör ett viktigt stöd i arbetet för en fortsatt utveckling av den offentliga konsten i Ljusdals kommun.

Enprocentregeln

Enligt enprocentregeln som antagits i kommunfullmäktige² ska 1 % av byggkostnaden vid ny-, om- och tillbyggnad av kommunala byggnader med karaktär av institution eller där allmänheten erbjuds kommunal service avsättas för konstnärlig utsmyckning.

Enprocentregeln möjliggör att Ljusdals kommun kan tillföra fast konst och större objekt som inte ryms inom den ordinarie inköpsbudgeten.

Konstprojekt

Konstprojekten Ge uttryck åt Ljusdal (1993-95), Skulpturutställning i det fria (1998), Gärdeåsens sju underverk (2016-18) och Artscape (2019) har i hög grad bidragit till att Ljusdals kommun anses vara en plats med ett gynnsamt kulturellt klimat.

Genom att tidigare konstprojekt fortsätter att både inspirera och försköna men också framhålls som goda exempel för att möjliggöra framtida initiativ, kan Ljusdals kommun värna och vårda detta anseende framgent.

Konstnärer

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) har tagit fram riktlinjer vad gäller MU-avtal³, avtal för bildlicens och principen om armlängds avstånd. Genom att följa KRO:s rekommendationer säkerställer Ljusdals kommun att yrkesverksamma konstnärer får både skälig ersättning och bra arbetsvillkor.

Ljusdals kommun stimulerar och stödjer också det lokala och regionala konstlivet genom att konstnärer blir inköpta och representerade med sina verk i den kommunala konstsamlingen.

---

¹ Regeringens proposition 2017/18:110, Politik för gestaltad livsmiljö.

² Kommunfullmäktige 1983-10-31 § 286, diarienummer 57/83 samt Kommunfullmäktige 1990-02-05 § 22, diarienummer 397/89.

³ MU-avtalet är namnet på ramavtalet för konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar. Det tecknades mellan staten och Konstnärernas riksorganisation, Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Svenska Fotografers förbund och Svenska Tecknare samt godkändes och trädde i kraft 2009 och reviderades 2014.

Gallerier

I ett rikt konstliv har de lokala gallerierna en viktig plats. De möjliggör för lokala konstnärer att visa och sälja sina verk samt bjuder in konstnärskap utifrån som berikar kulturlivet ytterligare. Både besökare och konstutövare främjas och får inte bara inspiration utan ges också möjlighet att skapa nya intressanta nätverk.

Armlängds avstånd

Principen med armlängds avstånd innebär att politikens föresatser kring den gestaltade livsmiljön formuleras sakligt och opartiskt. Politiken skapar goda förutsättningar för konstnärligt skapande men lämnar frågor som rör konstens innehåll och kvalitet till sakkunniga och konstnären själv. Principen för fri åsiktsbildning och yttrandefrihet är viktiga faktorer i relationen mellan konsten och politiken.

- Ljusdals kommun ska ha en reviderad och aktuell konstpolicy som stödjer det fortsatta arbetet och utvecklingen av den offentliga konsten.
- Ljusdals kommun ska, genom ett aktivt arbete med offentlig konst och gestaltad livsmiljö, bevara sin status som en plats med ett gynnsamt kulturellt klimat.
- Ljusdals kommun ska verka för att värna det grundlagsstadgade skyddet för fri åsiktsbildning och konstnärlig frihet.

Det professionella kulturlivet

I Ljusdals kommun finns ett varierat utbud av musik, konst, film, teater och dans. Här samsas de traditionstyngda konstformerna med moderna uttryck och kulturlivet utvecklas ständigt. Det professionella kulturlivet är brett och levande och många olika aktörer verkar för det rika kulturlivet, som professionella kulturaktörer, föreningsliv, studieförbund, stiftelser, företag och civilsamhälle.

Det professionella kulturlivet bidrar till att skapa attraktiva platser och utveckla vår livsmiljö. Det ger också människor i Ljusdals kommun möjlighet att gå på konserter, teaterföreställningar, konstutställningar och få andra kulturupplevelser vilket är grundläggande faktorer för ett aktivt rikt liv.

Kommunens budgeterade medel för föreningsbidrag, verksamhets- och arrangemangsstöd i olika former till kulturföreningar, stiftelser och studieförbund är nödvändigt för att det skall finnas ett brett och kvalitativt utbud av kulturarrangemang och verksamheter.

Kommunen har ett ansvar att värna om en genremässig bredd i det kulturutbud som erbjuds.

Ljusdals kommun är störst till ytan av Region Gävleborgs kommuner. Med sina stora geografiska avstånd har kommunen också ett ansvar att se till en spridning geografiskt, för att främja ett levande kulturutbud i kommunen.

Slottehubben

Slottehubben är ett aktivitetscentrum på Slotteområdet som samverkar med föreningar och studieförbund för att främja en bredd av olika kurser och arrangemang.

I samverkan med olika aktörer erbjuds ett stort utbud av kultur- och fritidsaktiviteter, allt från kulturskolans kursverksamheter till föreningsdrivna aktiviteter som skytte, boxning, och gym.

Här finns också Slottescenen som rymmer 338 platser samt 4 rullstolsplatser.

Biograf

Att ha tillgång till film i en biosalong är en attraktionskraft för Ljusdals kommun men har också stort kulturellt värde. Film är en tillgänglig konstform som tilltalar många. Samtidigt har ökad digitalisering förändrat människors sätt att konsumera film som kan medföra utmaningar. I samverkan mellan biograf, kommun och filmföreningen kan utbudet breddas. Filmföreningen visar sitt utbud och kommunen kan erbjuda skolbio via skolkulturen. Samtliga av kommunerna i Gävleborgs län har biograf/biografer. I Ljusdals kommun finns i dag en biograf.

Kulturaktörers villkor

Genom att agera stödjande till lokala professionella kulturaktörer samt följa statliga riktlinjer och överenskommelser säkerställer Ljusdals kommun att professionella kulturaktörer får skälig ersättning och bra arbetsvillkor.

Scener, teatrar

I kommunen finns ett varierat utbud av scener och platser för professionellt kulturliv. Olika typer av scener runt om i kommunen rymmer den stora publiken och kan ta emot symfoniorkestrar och större teaterföreställningar. Bygdegårdar och andra samlingsplatser är också viktiga aktörer i möjliggörande och spridning av kultur.

- Ljusdals kommun ska samverka med föreningsliv för att möjliggöra professionellt kulturliv
- Ljusdals kommun ska värna om ett brett professionellt kulturliv
- Ljusdals kommun ska agera stödjande gentemot professionella kulturaktörer
- Ljusdals kommun ska nyttja professionella kulturaktörer vid skolkultur
- Ljusdals kommun ska nyttja professionella konstnärer vid inköp av konst

Kulturarv och kulturmiljöer

I takt med att samhället förändras och ny kunskap tillkommer så har också definitionen av begreppen kulturarv och kulturmiljö ändrats. Riksantikvarieämbetet (RAÄ) är den myndighet som leder och utvecklar kulturarvs- och kulturmiljöarbetet. RAÄ:s definitioner av begreppen utgör därför ett grundläggande förhållningssätt i kommunens arbete med kulturarv och kulturmiljö.⁴

Kulturarv - avser alla materiella och immateriella uttryck (spår, lämningar, föremål, konstruktioner, miljöer, system, strukturer, verksamheter, traditioner, namnskick, kunskaper etc.) för mänsklig påverkan. Oavsett om det skrivs i obestämd eller bestämd form – kulturarv eller kulturarvet – innefattar det en mångfald av kulturarv. Ibland kan begreppet preciseras för att belysa särskilda delar av samhällsutvecklingen, t.ex. det biologiska kulturarvet, det industriella kulturarvet eller modernismens kulturarv.

Kulturmiljö – avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Det kan röra sig om intensivt utnyttjade stads- eller industriområden såväl som extensivt påverkade skogs- eller fjällandskap. Kulturmiljön omfattar inte bara landskapets fysiska innehåll utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område. Kulturmiljön är en del av kulturarvet.

Kulturarvet skyddas av kulturmiljölagen⁵. I den finns bland annat bestämmelser om ortnamn, fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen. Lagen omfattar även de fornlämningar som ännu inte har upptäckts.

Lagen fastställer också att Länsstyrelsen har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länen, att Riksantikvarieämbetet har överinseende över kulturmiljöarbetet i landet men även att ansvaret för kulturmiljön delas av alla, både myndigheter och enskilda.

Kulturhistoriska lämningar

RAÄ:s söktjänst Fornsök ger i dagsläget 3749 stycken träffar på kulturhistoriska lämningar i Ljusdals kommun. I den siffran ryms allt ifrån fångstgropar, gravar, boplatser och hållristningar till de mer moderna resterna av kolning- och flottningsanläggningar. Hit räknas också Loos koboltgruva som sedan mitten av 1990-talet har varit öppen för besökare. 2023 tilldelades föreningen Loosgrufvan utmärkelsen Årets Arbetslivsmuseum.

Länsstyrelsen Gävleborg listar järnåldersgravarna vid golfbanan i Järvsö, runstenen vid Järvsö kyrka samt Kårböle skans som besöksvärda fornlämningar i Ljusdals kommun.

Byggnadsminnen

I Ljusdals kommun finns tretton byggnadsminnen, varav två, Fågelsjö gammalgård och Stenegård, ägs av Ljusdals kommun. Övriga byggnadsminnen är Gammellåks i Karsjö, Hybo stationshus, Härbret i Sandvik, Härbret i Yg, Järnvägshotellet i Ljusdal, Kvistabäckens flottled, Nors ångsåg, Torkelsbo fäbodvall, Vålsjö kvarn, Östigården i Ytteryg samt Kallmyr godtemplarhus.

Alla byggnadsminnen har sina egna fastställda skyddsbestämmelser för att säkerställa att det specifika kulturhistoriska värdet för varje enskilt byggnadsminne tas tillvara.

⁴ De aktuella definitionerna är hämtade ur Riksantikvarieämbetets rapport *Plattform för kulturhistorisk värdering och urval*, 2015.

⁵ Kulturmiljölagen (1988:950). Bestämmelser om kulturmiljön finns också i bland annat miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900) och skogsvårdslagen (1979:429). Lag (2017:629).

Immateriellt kulturarv

Unescos konvention om det immateriella kulturarvet⁶ antogs av Sverige 2011. Konventionens övergripande syfte är att stödja arbetet för att stärka och föra vidare kunskaper och traditioner till kommande generationer och att öka medvetenheten om det immateriella kulturarvets betydelse.

Immateriellt kulturarv är bland annat hantverk, ritualer, musik och berättelser. Begreppet innefattar allt från folkmusik och hälsingehambo till fäbodbruk och ostkaka.

I Ljusdals kommun arbetar Kulturskolan, Ljusdalsbygdens museum, de lokala studieförbunden, kommunens kulturföreningar samt även lokala hantverkare och spelmän på olika sätt med det immateriella kulturarvet. Samtliga är betydelsefulla aktörer för att kunskaperna ska kunna fortsätta att överföras och leva vidare.

Nationella minoriteter och minoritetsspråk

Sedan år 2000 är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar erkända som nationella minoriteter i Sverige⁷. Samtidigt erkändes finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska som minoritetsspråk. De nationella minoriteternas språk och kultur är därför en viktig del av det gemensamma svenska kulturarvet. Att stärka skyddet av de nationella minoriteterna och minoritetsspråken är en del av arbetet med att värna de mänskliga rättigheterna.

I Ljusdals kommuns riktlinjer för minoritetspolitiskt arbete⁸, anges fem rättighetsområden som återfinns i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, där *skydda minoriteters språk och kultur* är ett av dem. I den nuvarande versionen fastställs inget specifikt för kulturenhetens verksamhet men däremot anges det att:

Samhällsservicenämnden ansvarar för att de nationella minoriteternas kultur och språk integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i bibliotekets utbud av litteratur, tidskrifter och annan media samt i bibliotekets barnteaterutbud och utställningar.

I Ljusdals kommun är det framförallt samer och skogsfinnar som tydligast har lämnat sina avtryck i arkiv och tradition. Både skogs-samer och så kallade "sockenlappar" var en naturlig del av samhället och ända in på 1900-talet har fjällsamer årstidsvandrat hit med sina renar. Namn som Lappmyran, Lapptäkten, Lappåsen och liknande återfinns på ett 30-tal platser runt om i kommunen.

Skogsfinnarna slog sig ner här under första hälften av 1600-talet, främst i det område som idag kallas för Orsa finnmark. Den äldsta finnbosättningen är byn Björkberg i Ljusdals kommun, där det första nedsättningsbrevet är från 1618. Byns namn var då Lehtomäki, vilket betyder löv(lund)berget. Många finska namn har försvenskats men berget Pilkalampinoppi är ett exempel på en plats som har fått behålla sitt finska namn. Det finns även platser där skogsfinnarna har varit verksamma som i efterhand har fått namn som exempelvis Finnberget eller Finnmyran.

Både romer och resande har också verkat i Ljusdals kommun. Ofta var de hänvisade till att försörja sig som kringresande handelsmän, musiker och hantverkare och var bland annat kända som duktiga förtennare av koppar. Omkring förra sekelskiftet blev det även vanligt med tivoli eller cirkusverksamhet. Mellan åren 1885 – 1960 tilläts inte romer att bli bofasta i Sverige och det är en av

---

⁶ Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, UNESCO, 2003.

⁷ År 2000 anslöt sig Sverige till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter samt Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. 2010 kom även Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724), senast uppdaterad 1 mars 2022.

⁸ Fastställd av kommunfullmäktige 2020-11-30 (KS 330/2020).

anledningarna till varför spåren efter deras verksamhet är betydligt svårare att få syn på idag än samernas och skogsfinnarnas.

Gemensamt för dessa tre minoriteter är att det handlar om människor som levde lite vid sidan av men ändå i en sorts symbios med det omgivande samhället. I århundraden har de också drabbats av olika former av förtryck, som exempelvis förföljelse, förbud, rasbiologi och försvenskningsspolitik, som i sin tur har varit avgörande för om man valt att dölja eller uttrycka sin minoritetstillhörighet.

De nationella minoriteternas kulturhistoria i Sverige har till stora delar varit bristfälligt dokumenterad därför är ny kunskap och forskning viktigt också för synliggörandet i Ljusdals kommun.

Tillgänglighet i kulturmiljöer

Att göra historiska platser och byggnader tillgängliga för alla är en stor utmaning. Det handlar både om att åstadkomma attitydförändringar men också om att uppfinna konstruktiva lösningar och att anpassa allt ifrån fysiska platser och lokaler till webbsidor och trycksaker. Svårigheten ligger framförallt i att göra kulturmiljöerna mer tillgängliga utan att påverka de kulturhistoriska värdena.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län arbetar sedan 2017 med ett projekt för att göra sevärdheter i länet mer tillgängliga. Den kommunägda världsarvsgården Bortom-Åa är ett av de försöksobjekt som valts ut i projektet och målsättningen är att den unika miljön ska kunna upplevas av fler.

Bortom-Åa blir därmed en utmärkt förebild för hur Ljusdals kommun kan arbeta med tillgänglighet i särskilt känsliga miljöer.

Hälsingegårdar och Världsarvet Hälsingegårdar

Det finns omkring tusen hälsingegårdar bevarade i landskapet och de sju gårdar som har valts in på Unescos lista över världsarv, ska ses som representanter för alla dessa. Tre av de sju världsarvsgårdarna ligger i Ljusdals kommun - Bommars i Letsbo, Kristofers i Järvsö och Bortom-Åa i Fågelsjö. Den sistnämnda ägs av Ljusdals kommun.

Styrande dokument för arbetet med Världsarvet Hälsingegårdar är Världsarvskonventionen⁹, Nationell strategi för världsarvsarbetet¹⁰ samt Förvaltningsplan Världsarvet Hälsingegårdar¹¹.

Världsarvskonventionen betonar att förutom skyldigheten att skydda, bevara och överlämna de utvalda kultur- och naturarven till kommande generationer så ska länderna också sträva efter att stärka medborgarnas uppskattning av och respekt för kultur- och naturarvet.

Både i den nationella strategin för världsarvsarbetet och i förvaltningsplanen för Världsarvet Hälsingegårdar understryks också särskilt betydelsen av att koppla ihop förvaltningen av världsarven med FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030.

Utöver världsarvsgårdarna har fem av kommunens hembygdsföreningar egna hembygdsgårdar – Ljusdal, Järvsö, Färila, Los och Ramsjö. Karlsgården i Järvsö ägs gemensamt av alla hembygdsföreningar i Hälsingland och har varit visningsgård sedan 1930-talet. Det finns även ett antal privata gårdsägare som öppnar sina gårdar för besök eller erbjuder konceptet ”bo på Hälsingegård”.

⁹ Recommendation concerning the Protection, at National Level, of the Cultural and Natural Heritage, UNESCO, 1972.

¹⁰ Nationell strategi för världsarvsarbetet, Riksantikvarieämbetet, 2019.

¹¹ Förvaltningsplan för Världsarvet Hälsingegårdar 2020 – 2024, Världsarvsrådet/Region Gävleborg, 2020.

Ljusdalsbygdens museum

Ljusdalsbygdens museum är en stiftelse men för att trygga museets verksamhet har Ljusdals kommun tecknat ett samarbetsavtal som skapar förutsättningar för att utveckla ett nära förvaltningsövergripande samarbete där museet arbetar efter Ljusdals kommuns målarbete och budgetprocess ¹².

Ljusdalsbygdens museum förvaltar och levandegör kulturarv främst från nordvästra Hälsingland, både det materiella – föremål, arkivalier och foto/film – som det immateriella – berättelser, uppteckningar och traditionella hantverk. Museet är på så sätt vårt gemensamma minne, där material och kunskap om gamla tiders seder och bruk samlas och är fritt att använda för den som vill.

Genom pedagogisk verksamhet, som exempelvis *Spåra tiden* och *Slöjdverkstaden*, sänker Ljusdalsbygdens museum trösklarna till sina samlingar och arkiv möjliggör för historien att komma nära och bli mer påtaglig. En betydelsefull del av museets arbete är också att digitalisera samlingarna för att göra dem tillgängliga och sökbara för allmänheten.

Ljusdalsbygdens museum är en viktig bildningsorganisation som med sitt metodiska och långsiktiga arbete skapar förutsättningar för att förstå såväl dåtid som nutid och framtid i Ljusdals kommun.

- Ljusdals kommun ska stötta kommunens kulturföreningar i deras arbete med att föra vidare kunskapen om både det materiella och immateriella kulturarvet till kommande generationer.
- Ljusdals kommun ska verka för att öka kunskapen om nationella minoriteters kulturhistoria i kommunen.
- Ljusdals kommun ska genom delaktighet, inkludering och universell utformning arbeta för att kulturarv och kulturmiljöer ska vara tillgängliga för alla.
- I Ljusdals kommun ska tillgänglighetsarbetet vara en självklar del av den ordinarie verksamheten.
- Ljusdals kommun ska, som ägare till två byggnadsminnen, varav ett är klassat som världsarv, vara en god förebild i bevarandet, vårdandet, tillgängliggörandet och utvecklingen av dessa.

---

¹² Samarbetsavtal mellan Karin Jonsson i Ångsäters stiftelse/Ljusdalsbygdens museum och Ljusdals kommun, 2022-03-31 tills vidare (KS 237/2021)

Bilagor

De nationella kulturpolitiska målen

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Agenda 2030

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Agenda 2030 antogs den 25 september 2015 av FN:s medlemsländer. Meningen med Agenda 2030 är att skapa hållbar utveckling och göra världen bättre för alla människor. Begreppet hållbar utveckling innefattar alla tre dimensionerna av hållbarhet: social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Barnkonventionen

Kortversionen:

1. Som barn räknas varje människa under 18 år.
2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
3. Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
4. Varje stat ska ta ansvar för och nyttja sina resurser till fullo för att uppfylla barns rättigheter. Där det behövs ska stater samarbeta internationellt.
5. Barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare ansvarar för barnets uppfostran och utveckling. De ska också stötta barnet i att få sina rättigheter uppfyllda.
6. Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
7. Barn har rätt till ett eget namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka dess föräldrar är och få deras omvårdnad.
8. Barn har rätt till sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släktförhållanden.
9. Barn ska inte skiljas från sina föräldrar, utom när det är nödvändigt för barnets bästa.
10. Barn har rätt att återförenas med sin familj om familjen splittrats.
11. Varje stat ska bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet.
12. Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.
13. Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.
14. Barn har rätt att utöva vilken religion de vill, eller ingen alls.
15. Barn har rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster.
16. Barn har rätt till ett privatliv.
17. Barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv. Staten ska uppmuntra att det skapas material som är av värde för barn och som inte är skadligt.
18. Barnets föräldrar eller vårdnadshavare, har gemensamt huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd.
19. Barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp.
20. Barn som av olika anledningar inte kan bo kvar i sin hemmiljö har rätt till skydd och stöd från staten, samt rätt till ett alternativt hem.
21. Vid adoption ska staten säkerställa att största vikt ges till vad som bedöms vara barnets bästa.
22. Barn på flykt har rätt till skydd, och hjälp att spåra och hitta sina föräldrar eller andra familjemedlemmar.

23. Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället.
24. Barn har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering. Traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa ska avskaffas.
25. Varje stat ska regelbundet se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheter behandlas väl.
26. Barn har rätt till social trygghet samt till statligt stöd, ifall föräldrar eller annan vårdnadshavare saknar tillräckliga resurser.
27. Barn har rätt till skälig levnadsstandard, till exempel bostad, kläder och mat.
28. Barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla.
29. Skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter.
30. Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.
31. Barn har rätt till lek, vila och fritid.
32. Barn har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och mot arbete som är skadligt eller som hindrar barnets skolgång.
33. Barn ska skyddas från narkotika.
34. Barn ska skyddas från alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.
35. Varje stat ska förhindra bortförande och försäljning av, eller handel med, barn.
36. Varje stat ska skydda barn från alla andra former av utnyttjande som kan skada barnet.
37. Barn ska inte utsättas för tortyr, annan grym behandling, bestraffning eller dödsstraff. Frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid.
38. Varje stat ska säkerställa skydd och omvårdnad av barn som berörs av en väpnad konflikt.
39. Barn som har utsatts för vanvård, utnyttjande, övergrepp, tortyr eller väpnade konflikter har rätt till rehabilitering och social återanpassning.
40. Barn som anklagas för brott, eller har blivit dömt för en straffbar handling, har rätt att behandlas rättvist och respektfullt, få juridiskt stöd samt återanpassas i samhället.
41. Om det finns bestämmelser i en stat, som går längre för barns rättigheter än innehållet i barnkonventionen, gäller de bestämmelserna.
42. Varje stat ska göra barnkonventionen allmänt känd bland både vuxna och barn.
43. Regler om hur barnkonventionen följs upp och vad stater ska göra för att följa den.
44. Regler om hur de som bestämmer i länderna ska göra för att följa barnkonventionen.